

Hørings svar til forslag til vandområdeplaner 2021-2027

Vandområdedistrikt Jylland og Fyn (Vandområdedistrikt I) - **Vandløb**

Landbrugsorganisationerne i Syd- og Sønderjylland har følgende bemærkninger:

Hovedpointer

Dette høringssvar er resultatet af 10 landbrugsorganisationers samarbejde vedrørende udkast til vandområdeplanen 2021-2027 for vandområdedistrikt Jylland og Fyn (VP3).

Foreningerne har især fokuseret på de lokale forhold, der knytter sig til vandløbene i oplandet til Vadehavet. De mere generelle forhold i vandområdeplanerne varetages i høringssvaret fra Landbrug & Fødevarer.

Vi mener at der er en række mangler i VP3, bla.:

- ❖ Langt flere vandløb bør udpeges som stærkt modificerede vandløb.
- ❖ Klimaforandringerne påvirker både afvandingsbehovet og vandløbsbiologien. Der bør tages højde for klimaforandringerne i vandplanlægningen, så man ikke jagter miljømål, der er fastsat i en historisk virkelighed
- ❖ De stærkt modificerede vandløb bør udgå af vandplanerne
- ❖ Vandområdeplanen mangler vurdering af de økonomiske konsekvenser ved fysiske indsatser i de modificerede vandløb
- ❖ Opfordring til at okkeranlæggene anerkendes for deres N og P-reducerende effekter

I det følgende uddybes vores hovedpointer.

Naturlige eller modificerede vandløbsstrækninger

I de år vi har kendt til vandplaner i Danmark, har landbruget stillet sig tvivlende overfor, om vandløbene er korrekt udpeget. 96 % af vandløbene er udpeget af Miljøstyrelsen til at være naturlige, men i det virkelige landskab, er der tale om et stort antal kanaliserede og modificerede vandløb, som i overvejende grad tjener til afvandingsformål.

Det danske landskab er systematisk blevet afvandet gennem flere århundreder, og i den forbindelse er langt størstedelen af vandløbene blevet modificeret. En lang række af disse vandløb – og helt sikkert mere end de ca. fire pct., der er udpeget som stærkt modificerede i vandplanerne – er kvalificerede til at blive udpeget som stærkt modificerede.

Landbrug & Fødevarer (L&F) har forgæves efterspurgt en samlet og ensartet analyse af målsatte vandløbsstrækninger, som gør det muligt at vurdere både modifikationsgrad og den mulige påvirkning af

LANDBRUGSRÅDGIVNING SYD

vandafledningsevnen, som er en central faktor for dyrkningssikkerheden. Som reaktion på den manglende nationale vurdering af udpegningerne, har L&F fået EnviDan A/S til at udvikle et screeningsværktøj, der på baggrund af eksisterende, tilgængelige data opdeler vandløbene i forskellige typer ud fra deres modifikationsgrad, og som ud fra terrænforhold (topografi, fald) endvidere kan beregne risikoen for afvandingsmæssige konsekvenser ved typiske restaureringsindsatser for de enkelte vandløb. En nærmere beskrivelse af værktøjet findes i L&F's høringsvar.

Udpegningen af vandløbene som enten naturlige eller stærkt modificerede har betydning for, hvilket miljømål der skal opnås, og hvilke typer af indsatser, der kan sættes i værk. Udpeges et vandløb som stærkt modificeret, anerkendes behovet for at opretholde afvandingen. Det betyder i praksis, at der ikke skal laves markante ændringer af de fysiske forhold som modvirker afvandingen. For landbrugets vedkommende er korrekt udpegning derfor særdeles relevant, idet dyrkningssikkerheden i høj grad er afhængig af afvandingen af arealerne.

Nyt værktøj til typeinddeling af vandløb

I forslag til VP3 er langt hovedparten af de målsatte vandløb udpeget som naturlige vandløb og kun en meget lille del er udpeget som kunstige og stærkt modificerede vandløb.

EnviDan-værktøjet opdeler vandløbene i, i alt 8 forskellige typer ud fra deres grad af modifikation (kanalisering, nedgravning og arealanvendelse i oplandet). Type 1 er helt uberørt, mens type 6 er den mest påvirkede type af åbne vandløbsstrækninger, som både er kanaliseret og dybt nedgravet i terrænet. Typerne 7 og 8 er rørlagte strækninger. Definitionerne ses på figur1.

Type 1. Upåvirkede vandløb - vandløb der er tættest på referencetilstanden. Vandløbet er fysisk umodificeret og oplandet er primært natur og/eller ekstensivt dyrket.

Type 2. Naturligt slyngede terrænnære vandløb, som ikke vedligeholdes, med meget begrænset modificering af substrat, men hvor oplandet er modificeret.

Type 3. Delvist nedgravede og udrettede vandløb med modificeret substrat med varierende grad af vedligeholdelse. Oplandet er modificeret.

Type 4. Kanaliserede men ikke dybt nedgravede vandløb (nedstik < 1 m) med modificeret substrat og systematisk vedligehold. Oplandet er modificeret.

Type 5. Kanaliserede og medium dybt nedgravede vandløb (nedstik 1-2 m) med modificeret substrat og systematisk vedligehold. Oplandet er modificeret.

Type 6. Kanaliserede og dybt nedgravede vandløb (nedstik > 2 m) med modificeret substrat og systematisk vedligehold. Oplandet er modificeret.

Type 7. Rørlagte vandløb hvor røret ligger < 1 m under terræn.

Type 8. Rørlagte vandløb hvor røret ligger > 1 m under terræn.

Figur 1. EnviDan-værktøjets opdeling af vandløb i 8 forskellige typer

LANDBRUGSRÅDGIVNING SYD

LandboSyd

I oplandet til Vadehavet er der 2.109 km målsatte vandløb. De 2.109 km fordeler sig som vist i tabel 1.

Vandløbstype	Km i alt	Andel af det samlede antal km (%)
Type 1	0	0
Type 2	0	0
Type 3	456	21
Type 4	1.142	54
Type 5	497	24
Type 6	1	0
Type 7/8	13	1
Samlet	2.109	100

Tabel 1. Inddeling af vandløbsstrækninger i oplandet til Vadehavet efter EnviDan-værktøjets principper

I tabel 2 fremgår en oversigt over, hvordan EnviDan-analysen inddeler de 2.109 km vandløb i kanaliseret og mæandreret samt hvilken risikoklasse der er for afvandingsmæssige konsekvenser ved en fysisk indsats i vandløbet. Der er mange steder dårlige faldforhold i oplandet til Vadehavet, hvilket afspejler sig i de afvandingsmæssige konsekvenser der er ved fysiske vandløbsindsatser, som er beregnet med EnviDan-værktøjet.

Ved fysiske indsatser i de 2.109 km vandløb i oplandet, er det kun i 16 % af vandløbene, at der vil være en lav afvandingsmæssig risiko. Ved 84 % af vandløbsstrækninger er der en mellem eller høj afvandringsrisiko. Der er behov for at vandløbene udpeges og målsættes med respekt for deres modifikationsgrad.

Kanaliseret		Afvandingsmæssige konsekvenser ved indsats		
Kanaliseret (km)	Meandreret (km)	Lav risiko	Mellem risiko	Høj risiko
1.640 (78 %)	470 (22 %)	339 (16 %)	1.362 (65 %)	409 (19 %)

Tabel 2. Inddeling af vandløbsstrækninger i oplandet til Vadehavet efter EnviDan-værktøjets principper

Vandløb der bør udgå af Vandområdeplanerne

I forslag til VP3 er hovedparten af de målsatte vandløb i oplandet til Vadehavet vurderet til at være i moderat, ringe eller dårlig økologisk tilstand. Det er stort set kun delstrækninger af de store hovedvandløb som Varde Å, Kongeåen, Holsted Å og Ribe Å, som er i god økologisk tilstand.

Vandløb der kategoriseres som typerne 5, 6, 7 og 8 i EnviDan-værktøjet er som udgangspunkt modificerede vandløbsstrækninger. Disse vandløb tjener overordnet som formål at sikre afvandning af såvel by som land. En del af de vandløb der kategoriseres som type 4 er ligeledes modificeret, da beskrivelsen rummer både naturlige og stærkt modificerede vandløb.

Problemstillingen opstår når Miljøstyrelsen planlægger at forbedre miljøtilstanden i de modificerede vandløb. Når der etableres fysiske indsatser i de modificerede vandløb, vil det ofte få afvandingsmæssige konsekvenser. I mange af de modificerede vandløb er der slet ikke potentiale til at opnå god økologisk

tilstand. I tabel 3 er der listet 6 vandløbs-eksempler, hvor vandløbene er udpeget i VP3 til at skulle opnå god økologisk tilstand. EnviDan-værktøjet beskriver tydeligt, at de 6 vandløb ikke har potentiale til at opnå god økologisk tilstand uden at det vil få massive afvandingsmæssige konsekvenser.

Vandløb	Forslag til VP3		EnviDan-værktøjet		
	Samlet miljømål	Samlet økologisk tilstand	Type	Kanalisering	Afvandingsrisiko
Gabøl Bæk (rib_1.10.03507)	God	Dårlig	5	Kanaliseret	Høj risiko
Haulund Bæk (Høm Bæk, o8257_x)	God	Dårlig	5	Kanaliseret	Mellem risiko
Fovså (o8300_b)	God	Dårlig	5	Kanaliseret	Høj risiko
Skonager Lilleå (o8441)	God	Dårlig	5	Kanaliseret	Mellem risiko
Nørreå (o5043_x)	God	Dårlig	5	Kanaliseret	Høj risiko
Eskilbæk (o10401)	God	Dårlig	4	Kanaliseret	Høj risiko

Tabel 3. Opstilling af eksempel-vandløb – forslag til VP3 sammenlignet med resultatet af EnviDan-analysen

Vi opfordrer Miljøstyrelsen til at udpege langt flere vandløb som stærkt modificerede vandløb.

Ved at fastholde de stærkt modificerede vandløb som naturlige i VP3 øges risikoen for store afvandingsmæssige konsekvenser for landbruget. Fysiske indsatser i de stærkt modificerede vandløb er ofte forbundet med store afvandingsmæssige konsekvenser. Når Miljøstyrelsen pålægger kommunerne at jagte en god økologisk tilstand i denne type vandløb, sendes regningen direkte videre til landbruget.

Klimaforandringerne påvirker både afvandingsbehovet og levevilkårene for de økologiske kvalitetselementer. Dette bør der tages højde for i vandplanlægningen, så man ikke jager miljømål, der er fastsat ud fra en forældet målestok, og gennemfører indsatser, der forværrer konsekvenserne af klimaforandringer.

Okkeranlæg har en kvælstofeffekt

I oplandet til Vadehavet er der igennem tiden etableret mange okkeranlæg for at reducere okkerens påvirkning af vandløb. Okkerbassiner er primært etableret for at fjerne jernholdige forbindelser som kan påvirke vandløbsfaunaen og dermed påvirke vandløbskvaliteten.

Anlæggene er i høj grad opbygget på samme måde som minivådområderne, og vil derfor også have en effekt over for kvælstof og fosfor. Denne N og P reducerende effekt medregnes ikke i de nuværende vandområdeplaner. Okkeranlæg er et godkendt virkemiddel i vandløbsindsatsen for at opnå god økologisk tilstand i vandløbene. Derfor bør de positive synergier ved okkerfjernelse også undersøges til bunds og medregnes, når reduktionsbehovet opgøres.

Okkeranlæggene kan som bekendt finansieres med nationale midler men selve driften skal finansieres af kommunerne. Okkeranlæggene skal tømmes rettidigt for at de opnår den ønskede effekt, men der er ofte store omkostningerne forbundet med bortskaffelsen af okkerslammet. Det afholder i nogen grad kommunerne fra at etablere anlæggene, da de efterfølgende skal finde store summer til driften af anlæggene på kommunens eget budget. Alternativt bliver anlæggene etableret men ikke tømt hyppigt nok, i forhold til at opretholde effekten.

Vi opfordrer til at okkeranlæggene anerkendes for deres N og P-reducerende effekter. Samtidig ønsker vi at det undersøges om finansieringen af driften af anlæggene kan gentænkes, så alle anlæggene kan komme i optimal drift og der kan etableres det antal der er nødvendigt i forhold til okkerindsatsen.

Spildevand

I forslag til VP3 fremhæves påvirkningen med især organisk stof fra spildevand som en af de mest betydende årsager til manglende målopfyldelse i vandløbene. Til trods for det, er der ikke lagt op til særskilte indsatser over for udledninger fra renseanlæg, hvor det ellers flere steder vil være muligt og ønskeligt med en højere renseklasse, til gavn for både vandløb og kystvande.

Der er i dag godt styr på spildevand fra bysamfundene. Aut. Kloakmestre kobler regnvand og spildevand på hvert sit system, når der bygges nye huse eller når kommunerne ændrer på infrastrukturen i spildevandshåndteringen.

Landbruget sidder med en mistanke om, at der fejltilkobles i en nævneværdig grad – altså at spildevand kobles på regnvandsledningerne og spildevand dermed ledes urensset ud i vandløbene. Vi har derfor kontaktet Teknologisk Institut og spurgt dem om, der er findes opgørelser over fejltilkoblinger.

Umiddelbart findes der ikke opgørelser på området, men i nogle egne af Danmark har der været fokus på problemet. Her viste det sig, at der var 5-8 % fejlkoblinger. Hvis det billede er det samme i hele Danmark, så kan andelen fra landbruget meget vel være estimeret alt for højt.

Vi minder her Miljøstyrelsen om, at der i landbrugsaftalen er lagt op til et øget fokus på spildevand. Det fokus mangler at skinne igennem i forslag til VP3.

LANDBRUGSRÅDGIVNING SYD

LandboSyd

Esbjerg den 21. juni 2022

Formand Niels Laursen

Sydvestjysk Landboforening

Formand HC Gæmelke

Jysk Landbrug

Formand Christian Lund

Sønderjysk Landboforening

Formand Henrik Jessen

LandboSyd

Formand Nis Kristian Hjort

Vejle-Fredericia Landboforening

Formand Hans Damgaard

Kolding Herreds Landbrugsforening

Formand Antoni Stenger

Sønderjysk Familielandbrug

Formand Henrik Berthelsen

Familielandbruget Sydvest

Formand Christian Kock

LHN

Formand Sven-Aage Steenholdt

Familielandbruget LRS Vejle

LANDBRUGSRÅDGIVNING SYD

LandboSyd

